

KI VOLT VALÓJÁBAN "TE IS FIAM BRUTUS"

EGY NÉVAZONOSSÁG TÖRTÉNETE

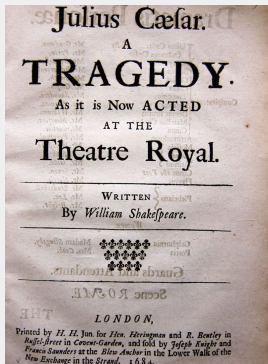
SIPOS ÁGOSTON

XXIV. BOLYAI KONFERENCIA

2019. ÁPRILIS 6.

„BRUTUS” A POPULÁRIS KULTÚRÁBAN

(Shakespeare, 1599)

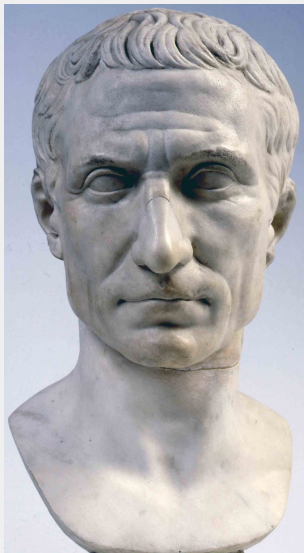
(Róma, TV sorozat,
2005-7)

(Asterix az olimpián,
2008)

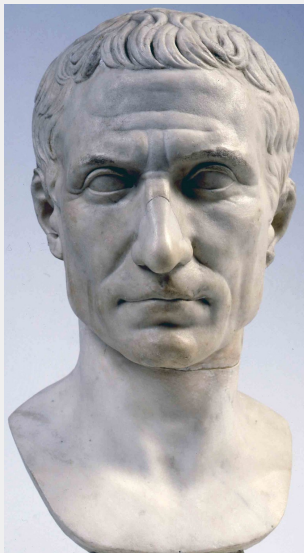
JULIUS CAESAR

- Kr. e. 100 – Kr. e. 44
- Gazdag patríciuscsalád sarja
- Szövetkezik Pompeiusszal és Crassusszal
- 59-ben consul
- Ezután *Gallia Transalpina* helytartója, meghódítja Gallia legnagyobb részét
- A szenátus megkísérli feloszlítani seregeit, 49-ben átlépi a Rubicon folyót
- Több ütközetben legyőzi Pompeiust, és híveit

JULIUS CAESAR

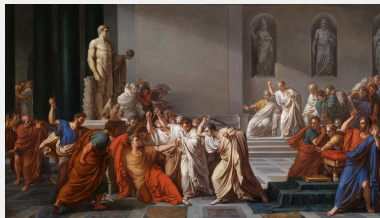
- Győztesen visszatér Rómába, előbb consullá, majd örökös dictatorrá nevezik ki
- Népszerű reformokat vezet be
- Az arisztokrácia körében viszont ellenkezést ébreszt túlhatalma
- Királyi címet ajánlanak neki, de visszautasítja

- Kr. e. 44. március 15.
- Kb. 40 szenátor összeesküvést szervez Caesar ellen
- A szenátus gyűlésén megtámadják, és tőrrel leszúrják

CAESAR MEGGYILKOLÁSA

- Kr. e. 44. március 15.
- Kb. 40 szenátor összeesküvést szervez Caesar ellen
- A szenátus gyűlésén megtámadják, és tőrrel leszúrják

Vincenzo Camuccini: *La morte di Cesare*

CASCA

Speak, hands for me!

CASCA first, then the other Conspirators and BRUTUS stab CAESAR

CAESAR

Et tu, Brute! Then fall, Caesar.

Dies

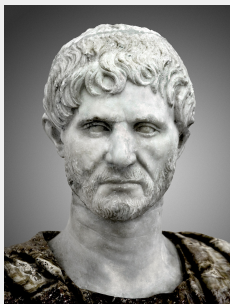
(Shakespeare: *Julius Caesar*)

A BRUTUSOK

Marcus Iunius Brutus Minor

Decimus Iunius Brutus Albinus

- Valószínűleg távoli rokonok (apai ágon a *gens Iunia* leszármazottai mindketten).
- Mindketten az összeesküvés résztvevői.

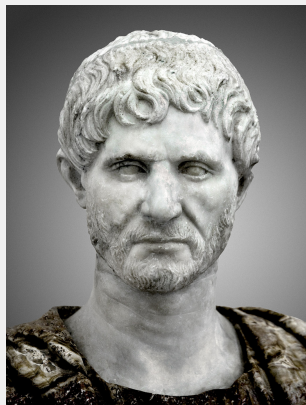
MARCUS IUNIUS BRUTUS – ELŐÉLET

- Született Kr. e. 85., szülei M. Iunius Brutus Maior, és Servilia
- Apját korán elveszti, nagybátyja (Q. Servilius Caepio) fogadja örökbe
- 49-ben csatlakozik Pompeius pártjához
- A Pharszaloszi csata után elmenekül, kegyelmet kér Caesartól
- Caesar kegyeibe fogadja, hivatalokat kap (*praetor urbanus* 44-ben)
- Cassius meggyőzésére csatlakozik az összeesküvéshez

DECIMUS IUNIUS BRUTUS – ELŐÉLET

- Születési dátuma nem ismert, Kr. e. 85. és 81. közé teszik, szülei D. Iunius Brutus, és Sempronia
- Apja (77 consulja) halála után Aulus Postumius Albinus fogadja örökbe
- A galliai háborúban Caesar seregében szolgál
- A polgárháború során szintén, Massilia ostrománál nagy győzelmet arat
- 44-ben *praetor peregrinus*, 42-re *consuli* címre kap ígéretet.

Ezért, és mert gyengélkedett is, Caesar sokáig habozott, ne maradjon-e inkább otthon, s ne halassza-e későbbre ügyeit, melyeket a senatusban akart előterjeszteni; végül **Decimus Brutus felszólítására**, hogy ne töltesse az időt hiába a nagy számban összegyűlt s már amúgy is régóta várakozó senatorokkal, úgy tizenegy óra felé mégiscsak elindult
(Suetonius: Caesar élete, 81.)

Ekkor lépett közbe **Decimus Brutus**, akinek **Albinus** volt a melléknéve. (...) Most **félt tőle, hogy ha Caesar aznap megmenekül, kitudódik az összeesküvés**, ezért gúnyos hangon beszélt a jósokról, és kérte Caesart, ne szolgáltasson ürügyet a senatoroknak, hogy udvariatlannak tartsák.
(Plutarkhosz: Párhuzamos életrajzok - Caesar, 64.)

A MERÉNYLET KÖRÜLMÉNYEI - SHAKESPEARE

DECIUS. (*sic!*)

Dicső Caesar, jó reggelt s minden üdvöt.
Jövök, hogy a tanácsba híjalak.

CAESAR.

S épen jókor jövé, hogy megvigyed
Senatoroknak üdvözlésemet,
És hogy ma nem megyek; nem mehetek!
Nem igaz; hogy nem megyek? még jobban az.
Nem akarok, mondd meg Decius nekik.

CALPURNIA.

Mondd, hogy beteg.

CAESAR.

Caesar hazudjon-e?
Oly messze ért el hódító karom,
S most félve szóljak ősz szakálluaknak?
Mondd, hogy ma Caesar menni nem akar.

DECIUS.

Hatalmas Caesar, tudnom hagyd okát,
Mert megkaczagnak majd, ha így beszélek.

(Shakespeare: Julius Caesar, II. felv., 2. szín)

Antoniust, Caesar valóban hű barátját, aki nagy erejű férfi is volt, **Brutus Albinus szándékosan feltartóztatta az épület előtt**, és hosszas beszélgetésbe kezdett vele. Mikor Caesar bement a terembe, a senatorok tisztelettudóan felkeltek helyükről.

(Plutarkhosz: Párhuzamos életrajzok - Caesar, 66.)

Antoniust, Caesar valóban hű barátját, aki nagy erejű férfi is volt, **Brutus Albinus szándékosan feltartóztatta az épület előtt**, és hosszas beszélgetésbe kezdett vele. Mikor Caesar bement a terembe, a senatorok tisztelettudóan felkeltek helyükről.

(Plutarkhosz: Párhuzamos életrajzok - Caesar, 66.)

Trebonius¹ a terem bejáratánál Antoniust húzta félre beszélgetni, és kinn tartotta. Amikor Caesar belépett, a senatorok felálltak, majd amikor leült, az összeesküvők azonnal szorosan körülvették, s előretuszkolták Tullius Cimbert, aki száműzött fivéréért könyörgött.

(Plutarkhosz: Párhuzamos életrajzok - M. Brutus, 17.)

¹Gaius Trebonius; összeesküvő, korábban Caesar seregében *legatus*

A MERÉNYLET KÖRÜLMÉNYEI - SHAKESPEARE

CASSIUS.

Trebonius jól tudja idejét,
Mert félrevonja már Antoniust.

(Antonius s Trebonius el.)

Caesar s a Senatorok üléseiket elfoglalják.

(Shakespeare: Julius Caesar, III. felv., 1. szín)

Azt mondják, Caesar eleinte védekezett, igyekezett elkerülni a döféseket, és segítségért kiáltozott, de **mikor látta, hogy Brutus is belemártja kardját**, fejére húzta togáját és lerogyott a földre.

(Plutarkhosz: Párhuzamos életrajzok - Caesar, 66.)

(...) mikor észrevette, hogy mindenfelől kivont tőrök merednek rá, fejét beborította togájával, bal kezével meg bokájáig lehúzta a toga öblös ráncait, hogy testének alsó részét is tisztességesen eltakarva essen el. Így aztán huszonhárom tördöféstől leterítve, csak az első szúrásnál hallatott egy halk sóhajt; **van, aki azt állítja, hogy a rárohanó Marcus Brutusnak így szólt: "Te is, fiam"**²

(Suetonius: Caesar élete, 82.)

²gör.: καὶ σὺ, τέκνον

Elsőként **Servilius Casca** szúrta meg a bal vállán a kulccsont felett, melyre célzott, de idegességében elhibázta. Caesar felugrott, hogy védje magát, s Casca fivérét hívta segítségül, görögül kiáltva izgalmában. Az követte őt, és kardját Caesar oldalába döfte. Egy pillanattal korábban **Cassius** ferdén arcába szúrt. **Decimus Brutus** combjába döfött. Cassius Longinus újra le akart sújtani, de elhibázta, és **Marcus Brutust** megsebesítette a kezét. Minucius szintén döfést indított Caesar felé, de Rubrius combját találta el. Úgy tűnt, mintha egymással harcolnának Caesar fölött. Ő összeesett számos sebe miatt, Pompeius szobra előtt

(Nikolaosz Damaszkénosz: Biosz Kaiszarosz, 24.)

A MERÉNYLET KÖRÜLMÉNYEI

Azt mondják, több, mint nyolcvanan vettek részt benne. A legnagyobb befolyásúak voltak: **Decimus Brutus, Caesar egy barátja**, Gaius Cassius, és **Marcus Brutus**, ki a rómaiak legnagyobb nagyrabecsülésében állt

(Nikolaosz Damaszkénosz: Biosz Kaiszarosz, 19.)

De **Brutus, az összesküvők egyike, bár akkoriban a legbelsőbb barátai egyikének számított** feljött hozzá, és mondta: 'Mit mondasz, Caesar? Hagyod, hogy egy asszony álmai, s ostoba férfiak jóslatai befolyásoljanak egy hozzád hasonló embert? Meg akarod sérteni a Szenátust, mely megtisztelt téged, s magad hívtad most össze, itthonmaradásoddal? Nem; ha rám hallgatsz elfeleded eme emberek álmait, és elmész, hiszen a Szenátus reggel óta ülésezik, s csak rád vár.' Ez meggyőzte, és elment.

(Nikolaosz Damaszkénosz: Biosz Kaiszarosz, 23.)

A BIOLÓGIAI APASÁG KÉRDÉSE

Ismert, hogy Servilia (Marcus Brutus anyja), és Caesar viszonyt folytattak. Marcus Brutus azonban 85-ben született, amikor Caesar mindössze 15 éves. A viszony pedig csak 64 körül kezdődött.

*[Caesar] szigorúan meghagyta tisztjeinek, hogy a csatában ne öljék meg,(...) és ne alkalmazzanak vele szemben erőszakot; Caesar ezt Brutus anyjára, Serviliára való tekintettel tette. Bizonyára visszaemlékezett rá, hogy fiatal korában Servilia örülten szerelmes volt bele, és Brutusról, aki **épp akkor született**, amikor szerelmük lángolt, némiképp **azt hitte, hogy tőle van**. (Plutarkhosz: Párhuzamos életrajzok - M. Brutus, 17.)*

Egyesek³, vitatják, hogy Sempronia lett volna Decimus Brutus édesanyja, illetve születési dátumát 81-re teszik. Ezzel elképzelhetővé válik, hogy Caesar volt a biológiai apja, és ez indokolja a pártfogását, de konkrét bizonyíték nincs erre.

³Ronald Syme: Bastards in the roman aristocracy

Caesar végrendelete ekkor előkerült, s az emberek követelték azonnali felolvasását. Ebben **Octavianust**, nővére unokáját **örököséül fogadta Caesar**. (...) minden, a városban élő rómainak hetvenöt drachmát hagyott (...) A leginkább sajnálatosnak tartották, hogy **Decimus Brutus, a gyilkosok egyike, volt megnevezve másodlagos örökösként**, mivel a rómaiak között szokás volt alternatív örököst megnevezni, az első sikertelensége esetére.

(Appianosz: A római polgárháborúk, 2. könyv, 143.)

MIND.

Bizony való!

Álljunk meg; halljuk a végrendelést.

ANTONIUS.

Im itt vagyon: Caesar pecséte rajta.

Minden lakosnak Rómában fejenként

Hagy hetvenöt drachmát

2. POLGÁR.

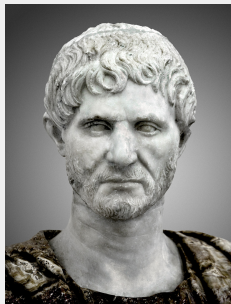
Oh a dicső!

Haláláért boszút kell állanunk.

(Shakespeare: Julius Caesar, III. felv., 2. szín)

DECIMUS IUNIUS BRUTUS – A MERÉNYLET UTÁN

- A Szenátus kegyelmet ad a merényletnek
- A nép azonban ellenük fordul, Brutus 43-ban távozik, átveszi *Gallia Cisalpina* helytartói tisztségét
- A Szenátussal ellentétbe kerülő Antonius azonban magának követeli a tartományt, sereggel indul ellene, ostrom alá veszi
- A két új *consul* és Octavianus indul a felmentésére. Legyőzik Antoniust, de mindkét *consul* elesik.
- Octavianus nem kooperál „apja gyilkosával”, Brutus katonái dezertálnak. Elmenekül, de egy Antonius-párti gall főnök elfogja és kivégzi.

MARCUS IUNIUS BRUTUS – A MERÉNYLET UTÁN

- Szintén kegyelmet kap, de a népharag miatt Krétára távozik, sereget szervez
- A consulságot megszerző Octavianus közellenséggé nyilvánítja a merényletöket
- Cassiusszal egyesített seregük a makedóniai Philippi-nél ütközik meg Antonius és Octavianus seregével
- A második csata után öngyilkosságot követ el

- Nem ismert, hogy valódi idézet, vagy az írói képzelet szüleménye a „Te is fiam, Brutus”
- Az sem teljesen egyértelmű, hogy mi benne a „gyermek” (τέκνον) szó jelentése (szó szerinti, esetleg átvitt)
- Erős érvek szólnak amellett, hogy a mondat eredetileg Decimus Brutusra vonatkozott, csak a történeteket követő évszázad során kötötte a hagyomány a híresebb Marcus Brutushoz.

Köszönöm a figyelmet!